

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

*Матеріали
VII Міжнародної науково-практичної
конференції*

**Кривий Ріг
«Видавничий дім»
2008**

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ С/Г ВИРОБНИЦТВА ЯК ФАКТОР СТІЙКОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Гнілуша Н. В., Собко О. П.,

Криворізький державний педагогічний університет

На шляху переходу до стійкого розвитку кожна країна повинна розробляти особисту програму дій з врахуванням особистих, існуючих на даний період тенденцій в соціальній, економічній та екологічних сферах. Міністерство екології і природи ресурсів України виступило ініціатором створення такої стратегії.

Для успішної реалізації ідей стійкого розвитку в Україні необхідно наступне:

- інформування населення про проблеми стійкого розвитку;
- зміна пріоритетів при розробці екологічних, економічних, промислових, енергетичних, с/г, політичних та інших ідей.

Однією із основних причин, яка б дозволила забезпечити стабілізацію с/г і отримати очікувані позитивні результати, є проблема гумусного стану ґрунтів. На Україні чорноземні ґрунти у структурі орних земель становлять 67,7 %.

Внаслідок екстенсивного використання землі (розорано біля 82 % сільськогосподарських угідь) чорноземи України втратили значну частину гумусу. Щорічні втрати ґрунту становлять близько 600 млн. тон, у тому числі понад 20 млн. т гумусу. Площа деградованих ґрунтів щорічно зростає на 80 тис. га. Землеробство веде і ведеться за повного порушення закону повернення в ґрунт основних елементів живлення. Внаслідок незбалансованого внесення і використання органічної речовини баланс гумусу негативний. Таким чином, основні втрати гумусу з ґрунту відбуваються внаслідок ерозійних процесів та незбалансованого внесення і використання органічної речовини і становлять біля 1100 кг з гектара. Втрати енергії, яка міститься в органічній речовині ґрунту і елементах живлення, в п'ять разів перевищують її відновлення внесенням органічних і мінеральних добрив. Потреба в мінеральних добривах забезпечується на 10 %, в органічних – близько 20 % [3].

Інтенсивний розвиток землеробства зумовив критичний його стан, а розподілення засобів інтенсифікації на весь обсяг землекористування призвів до збитків і екологічного навантаження на навколишнє середовище.

Одним із основних факторів родючості ґрунту є гумус. Ґрунти з високим вмістом гумусу мають сприятливіші водно-фізичні, фізико-хімічні властивості, вони родючіші.

В гумусі синтезуються необхідні для с/г культур поживні речовини. Важливе значення у формуванні родючості чорноземів відмічав В. В. Докучаєв [1]. В наукових працях вчених рекомендується спрямувати всі агротехнічні заходи на підвищення його вмісту до оптимального рівня.

Основна властивість ґрунту – родючість – може відтворюватися як в умовах природних екосистем, так і в агроценозах. В природних умовах

процеси ґрунтоутворення врегульовані і скомпенсовані, а за сільськогосподарського використання чорноземів може відбуватись розширене або неповне відтворення родючості. Просте відтворення відбувається тоді, коли не відзначається помітних змін у комплексі властивостей ґрунту, а за розширеного підвищується його здатність забезпечувати рослини факторами, необхідними для їх росту і розвитку в багаторічному циклі. Неповне відтворення, яке характеризується погіршенням властивостей ґрунту та зниженням його здатності забезпечувати рослини необхідними їм факторами життєдіяльності, дуже поширене явище сільськогосподарського використання ґрунтів як у світі, так і в Україні. Найсуттєвішою ознакою його є зменшення вмісту і запасів органічної речовини як інтегрального показника потенціальної родючості чорноземів [2].

Підводячи підсумок вищесказаного, можна сказати, що Україна має потенціал, щоб стати на шлях стійкого розвитку, підвищуючи ефективність сільського господарства.

Література

1. Докучаєв В. В. Русский чернозем. – М.: Сельхозгиз, 1936. – 551 с.
2. Наумовська О.І., Євак І. В. та інші. Вплив ґрунтозахисних технологій на родючість чорнозему//Збірник наукових праць Інституту землеробства УААН. – К.: Фітосоціоцентр, 2003. – С. 68-71.
3. Сайко В. Ф. Землеробство на шляху до ринку. – К., 1997. – С.48.

СИСТЕМА ЕКОЛОГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ЯК ОСНОВА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ ПОРУШЕНИХ ГІРНИЧОДОБУВНОЮ ПРОМИСЛОВІСТЮ

*Грицан Ю. І., Жуков О. В., Добровольська К. В.,
Дніпропетровський державний аграрний університет*

Науковою основою відновлення земель, порушених внаслідок промислової діяльності, є вчення В. І. Вернадського про ноосферу, вчення про біогеоценоз В. М. Сукачова, вчення про біологічну рекультивуацію Н. С. Бекаревича та М. Т. Масюка.

Відновлення порушених земель є керований людиною процес встановлення функціональних властивостей природних комплексів до рівня, який властивий відповідним природним комплексам, а також формування такого різноманіття компонентів, що дозволить здійснення функцій протягом тривалого часу.

Структурно-функціональна єдність та відповідність компонентів є причиною стійкості природних територій. В техногенно-трансформованих комплексах ця єдність зазнає суттєвих змін, а структурні особливості та функціонування переходять на інший рівень з специфічними ознаками динаміки. Ці ознаки суттєво відмінні від попередніх, та не відповідають потребам люди-